

Kazimiero Simonavičiaus
UNIVERSITETAS

Iš užsienio atvykusių mokinių lietuvių kalbos gebėjimų atskirties įveikimo motyvacija

Prof. dr. Elena Jolanta Zabarskaitė

*Keliai į kiekvieno mokinio sėkmę: kaip efektyviai įveikti
iš kitų šalių atvykusių ar sugrįžusių vaikų integraciją,
lietuvių kalbos atskirtį ir sėkmingai mokytis toliau*

jolanta.zabarskaite@ksu.lt

Pranešimo problematika

- Globalizacijos procesai yra susiję su migracija ir etnine visuomenės įvairove. Beveik kiekvienoje klasėje esama moksleivių, grįžusių / atvykusių iš kitų šalių, kurių valstybinės kalbos gebėjimai yra silpnesni / silpni / visai nėra.
- Keliamas klausimas, koks kalbos mokėjimo atskirties įveikimo modelis turėtų atsirasti mūsų švietimo sistemoje tam, kad kuo geriau ir greičiau būtų įveikiama kalbinė moksleivių, atvykusių / grįžusių iš užsienio, kalbinė atskirtis.

Kas turėtų spręsti iškeltą klausimą?

- Valstybė (politikai ir vykdomoji valdžia)
- Mokykla
- Šeima

Ką žmogui reiškia kalba?

- Kalba yra žmogui duotas stebuklas, kurio pagalba jis perteikia savo mintis ir jausmus, gauna informaciją, gali kurti. Nacionalinė kalba saugo žmogaus bei tautos istorinę, psichologinę, bendruomeninę atmintį ir savyje turi galingos kūrybinės galios. Vienas žymiausių XIX amžiaus kalbininkų ir filosofų Vilhelmas Humboldtas pavadino kalbą „likimo dovana“.

Kalbos vertė

Kalba yra kiekvieno iš mūsų saviraiškos priemonė ir pats tiesiausias ryšys su nacionaline kultūra bei socialine / pilietine / politine bendruomene.

Moralinis lietuvių tautos autoritetas Justinas Marcinkevičius nenuėjo Žano Polio Sartro siūlytu keliu – rašyti kuria nors didžiaja pasaulio kalba ir greičiau, lengviau teikti savo patirtį pasauliui, pelnyti jo šlovę.

Poetas pareiškė: „Aš renkuosi lietuvių kalbą. Aš jau seniai ją pasirinkau. Nesuprantamas man išėjimas iš tautos likimo“.

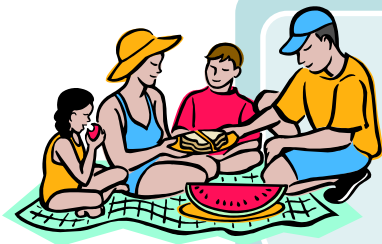
(Dienoraščiai be datų)

Kalbos ekologija

XX amžiuje atsirado sąvoka *kalbos ekologija*, kuri reiškia, kad kiekviena, net pati mažiausia pasaulio kalba, turi būti saugojama, puoselėjama, jos raidai turi būti sudaroma palanki aplinka.

Palankios kalbos raidai aplinkos vienas svarbiausių segmentų – tai prielaidų sukūrimas, kad atsirastų motyvacija, sąlygos ir priemonės mokytis kalbos.

Haugen, Einar, *The Ecology of Language*, Stanford, California: Stanford University Press, 1972.

Motyvuoti turi būti:

- visuomenė,
- šeima,
- moksleivis.

Kad kalba plėtotųsi, reikia:

- kalbinės aplinkos,
- kompetencijų, užtikrinančių kalbos mokymąsi,
- palankios socialinės terpės.

Turi būti pakankamai priemonių:

- Tradicinių,
- modernių,
- Inovatyvių.

Sėkmingo kalbos mokymosi būtina prielaida: motyvacija (nuotrauka C.G. Curado)

MAGNAE SCIENTIAE

Motyvacija mokytis kalbos visada yra susijusi su moksleivio **tapatybe**

Vidinė (asmenybės) tapatybė

- Kas aš esu tarp kitų?
- Ko aš siekiu išorinėje aplinkoje (sociume)?
- Ką aš gebu / kaip gebu reikštis / sukurti?

Išorinė (sociokultūrinė) tapatybė

- Kur aš gyvenu?
- Kokios mano šeimos vertybės?
- Kokiai tautybei (tautybėms) jaučiuosi priklausąs?

Tapatybė(s) visada susijusi(os) su kalba

Vidinė (asmenybės) tapatybė

- Kas aš esu tarp kitų?
- Ko aš siekiu išorinėje aplinkoje (sociume)?
- Ką aš noriu sukurti?

Reikalingi kalbos įgūdžiai

- Reikia komunikacijos kalbinio įrankio (pirmiausia šnekamosios kalbos).
- Reikia raštingumo (plačiaja prasme) gebėjimų.
- Reikia žinių apie kalbos kūrybiškumą, žaidybiškumą, stiliaus, retorikos gebėjimų.

Tapatybė(s) visada susijusi(os) su kalba

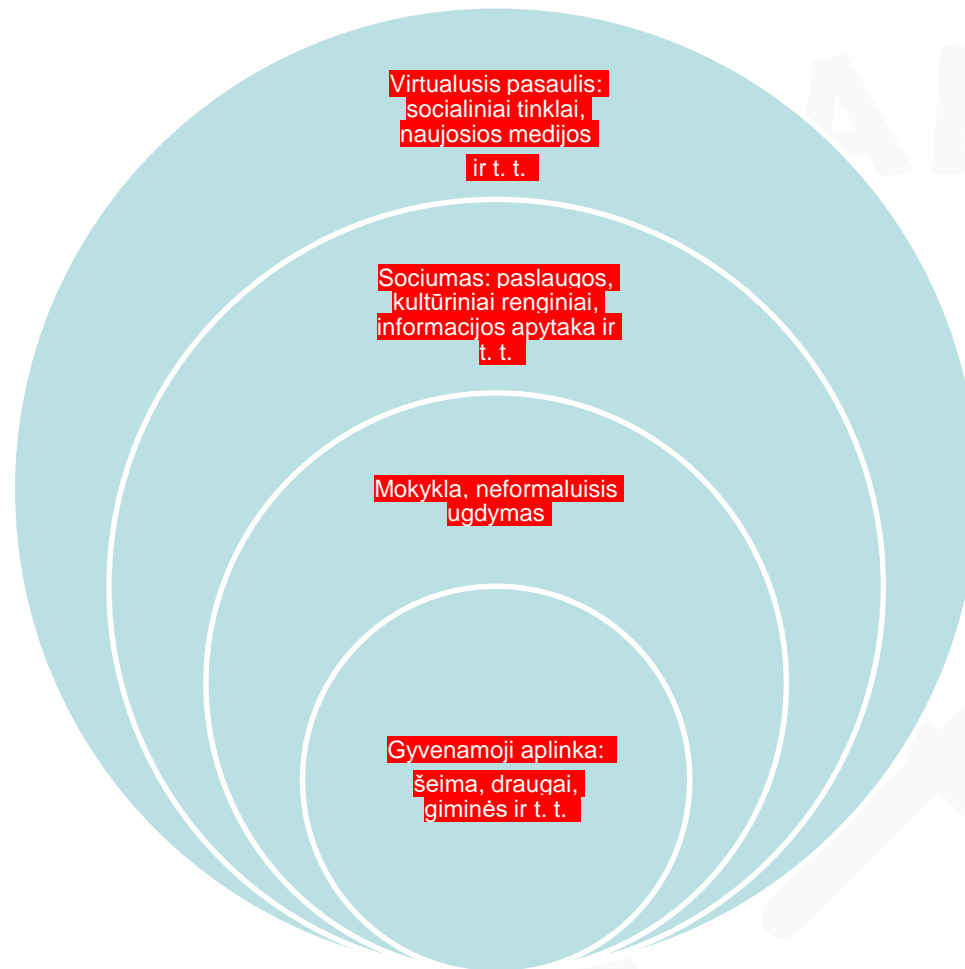
Išorinė (sociokultūrinė) tapatybė

- Kur aš gyvenu?
- Kokios mano šeimos vertybės?
- Kokiai tautybei (tautybėms) jaučiuosi priklausąs?

Reikalingos žinios apie kalbinę aplinką

- Kokia valstybinė kalba, kokia valstybės kalbos politika, kokia aukštojo mokslo politika?
- Kokiomis kalbomis šnekama šeimoje, kokia šeimos gyvenamoji aplinka?
- Moksleivis turi suprasti, kokia yra jo asmeninė kalbinė tapatybė.

Moksleivio tapatybės raiškų lietuvių kalba erdvė

Moksleivio kalbinės atskirties lygio indekso parametrai. Skalė galėtų būti nuo 0 iki 10

- Šnekamosios kalbos gebėjimai.
- Raštingumo įgūdžiai.
- Turimos žinios apie kalbą (lingvistinio mąstymo lygis).
- Pilietiškumo / valstybingumo samprata.
- Šeimos bei artimiausios aplinkos kalbinė ir vertybinė situacija.
- Asmeninė kalbinė tapatybė.

Kaip padėtų moksleivio kalbinės atskirties lygio indeksas?

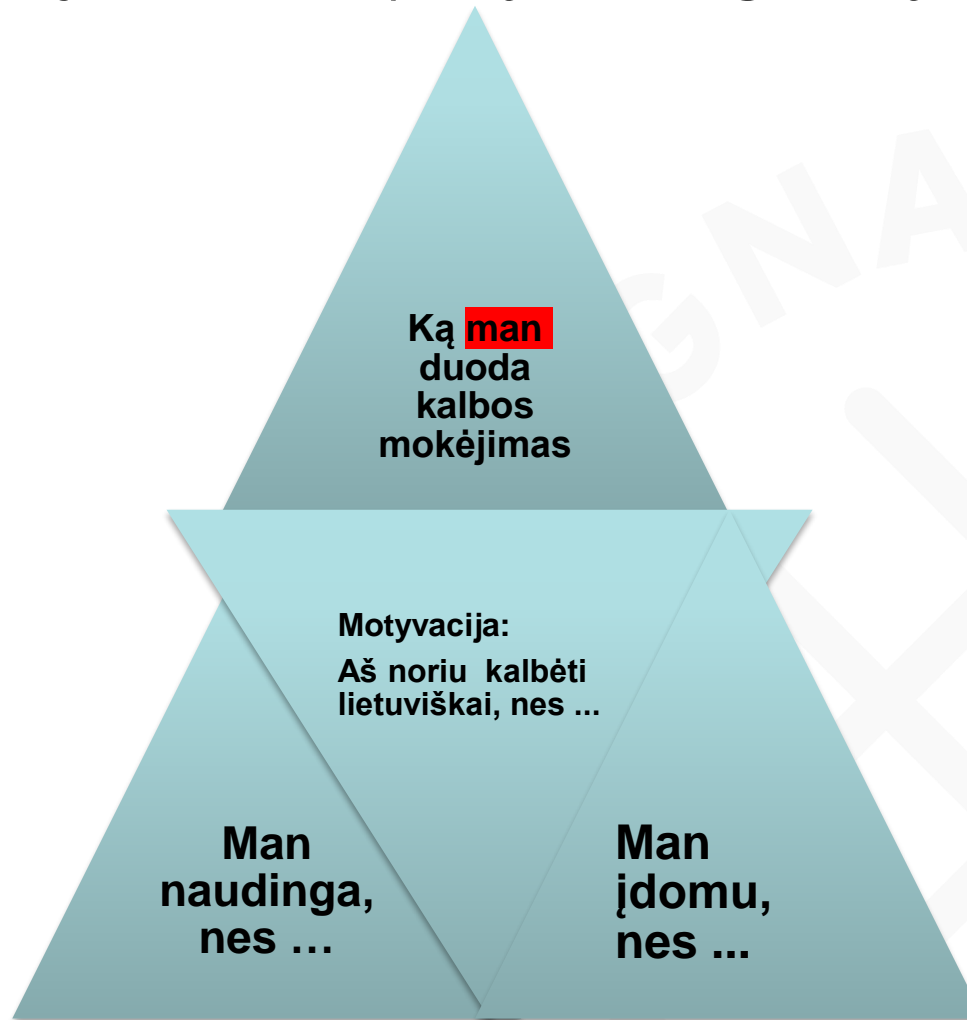
- Kiekvieno atvykusio / sugrįžusio moksleivio atvejis yra unikalus.
- Pateikti paramentrai gali būti naudojami kaip moksleivio kalbinės atskirties lygio indeksas.
- Pagalbos įveikti atskirtį efektyvumas moksleiviui galėtų būti pamatuotas atsižvelgiant į jo kalbinės atskirties lygį.

Kalbinės atskirties lygio indekso sukūrimas – valstybės uždavinys (Keno Robinsono karikatūra)

Labai svarbu pasitelkti paties moksleivio (ir jo šeimos) sąmoningumą

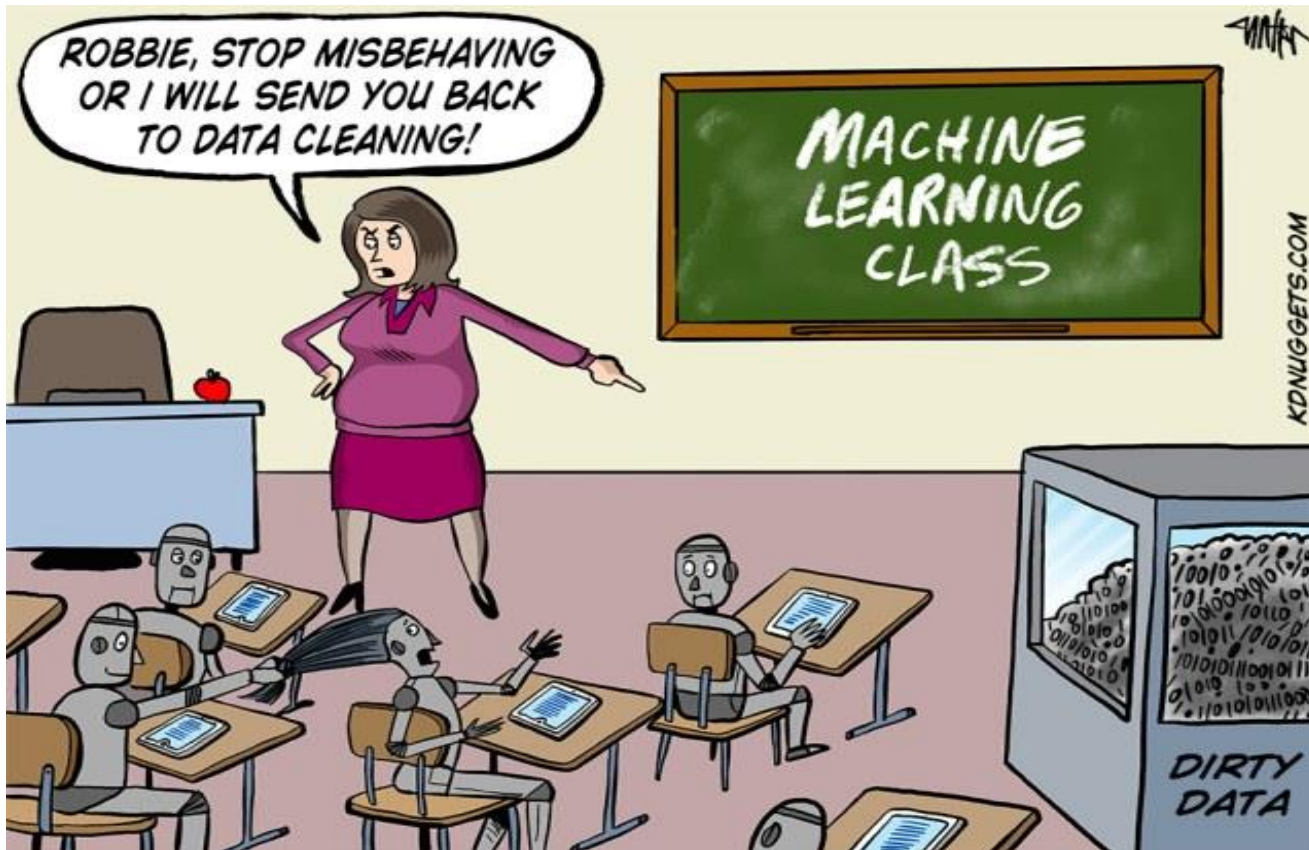
Pasiūlykime moksleiviui trisluoksnį motyvacijos mokyti lietuvių kalbos pyragą ...

Oi! Iliustracija neturi būti metafora. Dabar rimtai: kalba tai ...

Ką turi daryti mokykla? Tai, ką ir daro. Būti kūrybiška. ([Gregory Piatetsky](#) karikatūra)

Kaip motyvuoti?

- Remtis technologijomis,
- remtis jaunimo medijomis,
- naudoti daugiakultūrius pavyzdžius.

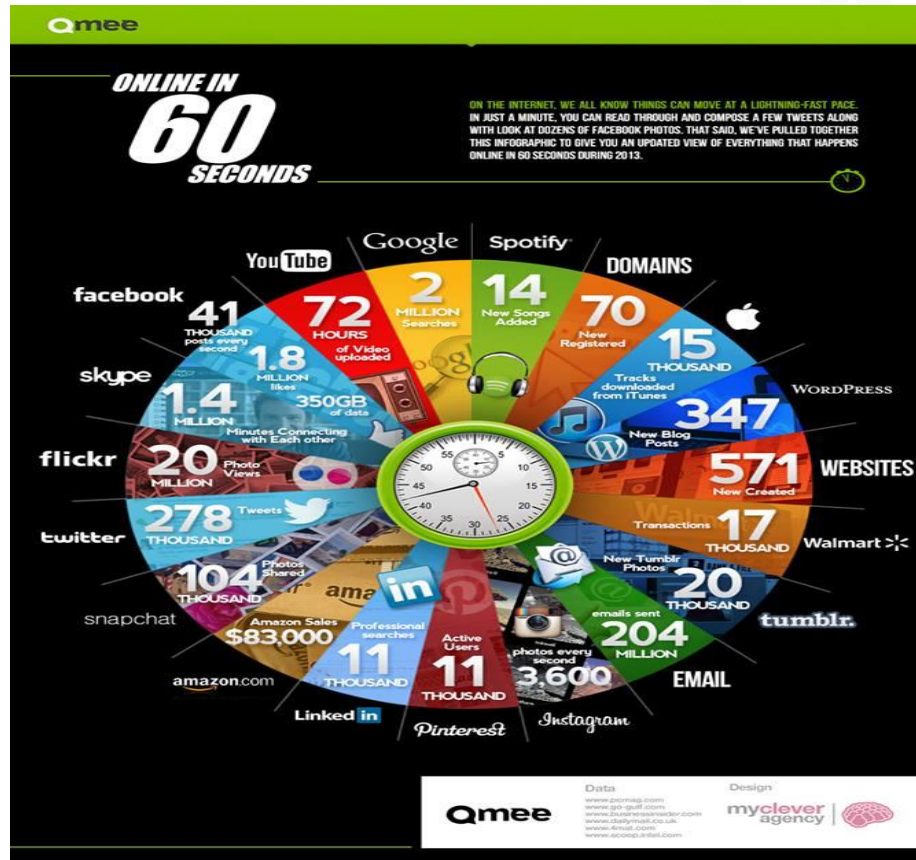

Pavyzdys nr. 1. Kaip išmokyti moksleivį rašyti

Naudojamės išmaniosiomis technologijomis

Pavyzdys nr. 2. Kaip motyvuoti moksleivį daugiau skaityti Naudojamės socialiniais tinklais

Reikia paaiškinti moksleiviams, kad:

Kiekvienas žodis – kalbinio pasaulėvaizdžio plyta.

Liudvikas Vitgenšteinas sakė: „*Mano kalbos ribos žymi mano pasaulio ribas*“.

Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad:

kuo daugiau mokėsi ir vartosi žodžių, tuo Tavo pasaulis bus įvairesnis ir spalvingesnis.

Na ir kas iš to, paklaus moksleiviai, juk mes šiais laikais komunikuojame vaizdais.

Puiku, pasitelkime naująsias medijas.

Kaip komunikuojame internete?

Kalba / ne kalba

Vaizdais / ne vaizdais

Bet žodžio svarba tik auga. Kodėl?

[This Photo](#) by Unknown Author is licensed under [CC BY-NC-ND](#)

- Žodis yra savotiška tikrovės „etiketė“.
- Per žodį internete susijungia realus pasaulis (realus aš) ir idealus pasaulis (mano / mūsų sukurtas pasaulis).
- Suvokdami vaizdus mes juos galvoje išverčiame į kalbą.

Kaip Lile Miquela uždirba milijonus?

- Ši mergina yra tik vaizdas instagrame. Jos realybėje nėra. Bet ji turi milijonus sekėjų. Kodėl? Todėl, kad vaizdas (pasakojimas) apie Lilę yra patrauklus ir atliepiantis jaunimo lūkesčius. Jis *išverčiamas* į tinkamus žodžius suvokėjo galvoje.

Kodėl reikia skaityti knygas?

- Jei nori, kad Tavo vaizdas internete išreikštų tiksliai tai, ko tikiesi, turi žinoti, kaip kuo tiksliau jį išversti į kalbą.
- Jei nori tikslumo – turi mokėti kuo daugiau žodžių.
- Kur gali jų išmokti?
- **Teisingas atsakymas – skaityti knygas.**

Pavyzdys nr. 3. Kaip sukurti verslo planą nagrinėjant žodį *kibinas*?

Tam reikia suvokti, kad kalba yra kūrybiškumo šaltinis, nes:

- Šio kūrybiškumo šaltinio suvokimas yra stiprus motyvacinis elementas,
- kūrybos visuomenės pagrindas yra unikalios idėjos,
- unikalių idėjų pagrindas – kalba.

Unikalios prasmės atsiranda kiekvienoje kalboje

Take small piece of cake

Paimk gabalėlį pyrago

Unikalias prasmes reikia paversti pridėtine verte

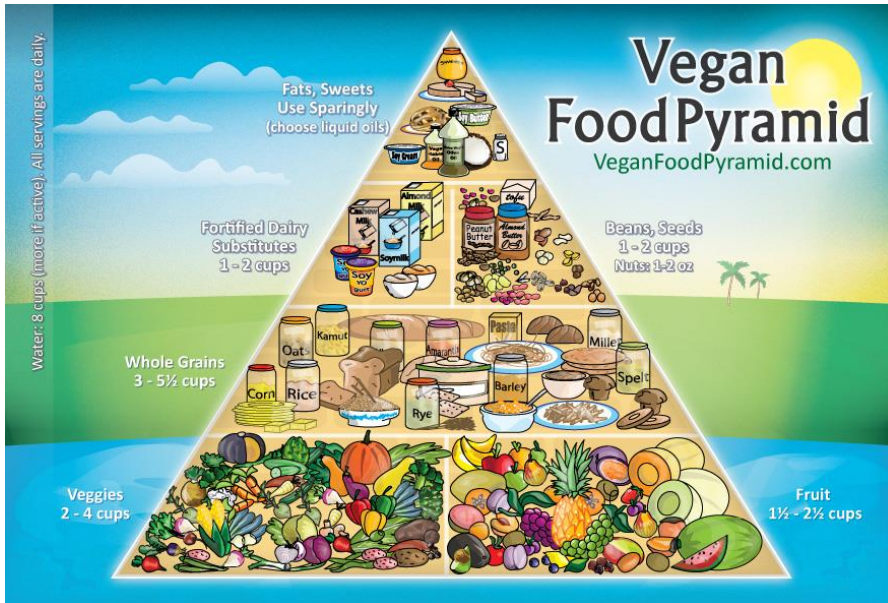
Dangaus šviesulys

K. Donelaičio kūrybos raktas

Aukštaitiško žodžio *Gavėnas* analizė – idėja veganams (A. Kuprelytės nuotrauka)

Kalbos kūrybiškumo galia glūdi unikaloje kiekvieno žodžio sąvokoje. Jos analizė gali būti kūrybinė medžiaga projektams ir meninėms bei mokslinėms idėjomis kurti. Štai ką gali atskleisti žodžio „kibinas“ sąvokos analizė

Kelkim kausimą, kaip Lietuvoje atsirado karaimiška bandelė su mėsa?

Ir rekonstruosime Vytauto Didžiojo istorinį pasakojimą XXI amžiuje.

Nežinomo XVII a. dailininko portretas

Kalbinės atskirties įveikimo modelio apmatai

